

2016-10-15

Socialdepartementet
FST
103 33 Stockholm

Er referens: S2016/01918/FST

Remissyttrande: Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19)

RFSL har erbjudits möjlighet att yttra sig över betänkandet Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19). Även om det finns betydande oklarheter tillstyrker RFSL förslaget att inkorporera Barnkonventionen i svensk lag. Vi anser att det är viktigt att tydliggöra barns rättigheter i lagstiftningen och tror att en inkorporering av Barnkonventionen kommer bidra till att höja medvetenheten om barns egna rättigheter i samband med myndighetsutövning och lagstiftning. RFSL ställer oss också bakom de övriga författningsförslag som finns i det remitterade betänkandet.

Utredningen har i sitt arbete fokuserat på att kartlägga fyra områden:

1. Barn i migrationsprocessen
2. Stöd och service till barn med funktionsnedsättning
3. Barn som bevittnar våld inom familjer
4. Barn som utsatts för våld inom familjen

Samtliga dessa områden är angelägna och kartläggningarna har resulterat i relevanta förslag från utredaren. Utredningen saknar dock analyser ur ett hbtq-perspektiv. Detta gör att unga hbtq-personers situation och situationen för stjärnfamiljer samt hur en inkorporering av Barnkonventionen kan påverka dem inte har belysts av utredningen. Utredningen reflekterar inte heller över hur en inkorporering av Barnkonventionen kan påverka den politiska debatten där det tyvärr fortfarande finns krafter som felaktigt hävdar att hbtq-personers rättigheter står i motsats till barns rättigheter. RFSL skulle välkomna om regeringen, i det fall den väljer att gå vidare och utformar en proposition utifrån utredningens förslag, tydliggör att det inte a priori finns något motsatsförhållande mellan barns rättigheter och hbtq-personers rättigheter.

Föräldrabegreppet och barns rätt till sitt ursprung

Föräldrarna är viktiga i ett barns liv därför är det naturligt att barns rätt till föräldrar samt barns förhållande till sina föräldrar ägnas betydande utrymme i Barnkonventionen. Detta görs dock utan att föräldrabegreppet definieras. I artikel 7 i Barnkonventionen som stadgar att barn så långt det är möjligt har rätt att få veta vilka föräldrarna är och bli omvårdad av dem har det i svensk rätt antagits att konventionen syftar på barns rätt att få vetskap om sitt biologiska ursprung samtidigt får det anses uppenbart att konventionen med förälder även kan avse exempelvis adoptanter.

Regeringen behöver tydliggöra vad som utifrån en svensk tolkning ska avses med förälder när Barnkonventionen inkorporeras i svensk lag. En rimlig tolkning borde vara att adoptanter och alla de fall, även de som inte är biologiska föräldrar, som omfattas av Föräldrabalkens 1 kapitel borde vara föräldrar även i Barnkonventionens mening. Detta skulle kunna upplevas som ett avsteg från tidigare svensk tolkning där förälder i sammanhanget av Barnkonventionen många gånger ansetts syfta på barns biologiska ursprung samtidigt är detta en förskjutning som skulle göra att tolkningen av föräldrabegreppet hamnar närmre konventionens mer neutrala ursprungstext och begreppets betydelse i Föräldrabalken.

Förutom att tydliggöra definitionen av begreppet förälder bör regeringen också tydliggöra avvägningen mellan föräldrars rätt till privatliv enligt Europakonventionens artikel 8 och barns rätt att få veta sitt ursprung enligt Barnkonventionens artikel 7. Detta är särskilt angeläget avseende föräldrar med transerfarenhet. Att det kan vara ett intrång i privatlivet att som förälder behöva avslöja eventuell transerfarenhet framgår av Kammarrätten i Stockholms dom den 9 juli 2015 i mål nr 3201-14 respektive Kammarrättens i Göteborgs dom den 5 oktober 2015 i mål nr 6186-14. Domarna behandlat två olika situationer som gäller en person som efter en ändring av könstillhörighet till man föder ett barn respektive en person som fött barn långt innan han ändrat könstillhörighet till man. Kammarrätterna kommer fram till samma slutsats, nämligen att den som ändrat könstillhörighet till man ska registreras som barnets far i folkbokföringsdatabasen. Annan registrering kan inte anses vara förenlig med rätten till privatliv enligt artikel 8 i Europakonventionen. Analogt med detta borde en förälders eventuella transerfarenhet inte omfattas av barns rätt att få veta sitt ursprung.

Barns rätt till vård

Barnkonventionens artikel 24 slår fast barnets rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa samt rätt till sjukvård och rehabilitering. Konventionsstaterna förbinder sig också att vidta alla effektiva och lämpliga åtgärder i syfte att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa. RFSL hoppas att en inkorporering av Barnkonventionen kan bidra till ett förbättrat arbete för unga hbtq-personers och intersexpersoners hälsa och att de så kallade könsnormaliserande behandlingar som unga intersexpersoner utsätts för utan att ha gett sitt samtycke kan upphöra.

Inom vården i Sverige pågår fortfarande många praktiker som medför grova kränkningar av intersexpersoners mänskliga rättigheter. Den så kallade könsnormaliserande behandlingen som idag pågår kränker intersexpersoners rätt till självbestämmande och kroppslig integritet. Många intersexpersoner utsätts för inhuman och kränkande kirurgi, hormonbehandling och andra interventioner utan samtycke. Dessa så kallade normaliserande behandlingar görs utan förståelse för att kön är bredare än man och kvinna och resulterar i grova kränkningar av intersexpersoners mänskliga rättigheter, självbestämmande och värdighet. Flertalet institutioner för mänskliga rättigheter, inklusive FN och Världshälsoorganisationen, har slagit fast att dessa medicinskt omotiverade ingrepp utgör en grov kränkning av intersexpersoners mänskliga rättigheter. FN:s särskilda rapportör för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning har i en rapport till FN:s Råd för mänskliga rättigheter (A/HRC/22/53) konstaterat att ”dessa förfaranden sällan är medicinskt

nödvändiga, kan orsaka ärrbildning, förlust av sexuell känsla, smärta, inkontinens och livslång depression och har också kritiserats för att vara ovetenskaplig, potentiellt skadliga och bidrar till stigmatisering”. Sett ur ett barnkonventionsperspektiv kan könsnormaliserande behandling därmed anses vara just sådana traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa som konventionsstaterna har förbundit sig att avskaffa. FN:s särskilda rapportör har också uppmanat alla stater att upphöra med könsnormaliserande behandling som sker utan personens samtycke.

Hbtq-personer har generellt sett en sämre hälsostatus än befolkningen i övrigt. Förekomsten av depression, risk- och missbruk av alkohol, tobak och övriga droger är högre än hos övriga befolkningen liksom suicidrisken. RFSL hoppas att regeringen om den går vidare och stiftar en lag om att inkorporera Barnkonventionen i svensk lag också tydliggör vilka åtgärder den avser vidta för att leva upp till kraven i Barnkonventionens artikel 24 vad gäller hbtq-personers och intersexpersoners hälsa. Bland de viktiga åtgärder som vi fortfarande väntar på kan nämnas ett genomförande av de förslag som lämnades i betänkandet Juridiskt kön och medicinsk könskorrigering (SOU 2014:91). Förutom de förbättringar som de förslag som tagits fram av Utredningen om åldersgränsen för fastställelse av ändrad könstillhörighet skulle innebära finns det också ett behov av att förbättra tillgången till vård för transpersoner samt förbättra bemötande av transpersoner både inom den specialiserade transvården och annan vård. Folkhälsomyndigheten beskriver i en rapport från 2016 (Rätten till hälsa – hur normer och strukturer inverkar på transpersoners upplevelser av sexuell hälsa) hur transpersoners erfarenheter av att möta personal inom hälso- och sjukvården präglas av brister i bemötande, normativa förväntningar på en binär könsidentitet liksom på heterosexualitet samt avsaknad av vård med fokus på sexuell hälsa.

Respekt för barns föräldrar, kultur och nationella värden

I Barnkonventionens artikel 29 stadgas att barns utbildning bland annat ska syfta till att utveckla respekt för barnets föräldrar kultur och nationella värden. För ett barn med normbrytande sexuell läggning, könsidentitet eller könsskarakteristik kan detta innebära att utbildningen blir förtryckande då det fortfarande finns både föräldrar, kulturer och nationella värden som inte accepterar hbtq-personer. En strävan att leva upp till den normativa synen på fostran och utbildning som uttrycks i artikel 29 riskerar leda till att Sverige kompromissar med unga hbtq-personers mänskliga rättigheter. Regeringen behöver tydliggöra att utbildningen ska syfta till att stärka barnets egen identitet och förmåga att kritiskt förhålla sig till normer oavsett om dessa finns representerade hos barnets föräldrar, i kulturen eller i nationella värden. Skolan och det omgivande samhället behöver också ge stöd till barn att bryta med normer som innebär att de inte kan vara sig själva oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsskarakteristik.

Frida Sandegård
Förbundsordförande RFSL

Magnus Kolsjö
Vice förbundsordförande RFSL